

Girls and Gems

פרשת חיי שרה תשפ"ב

24

¹Now Abraham was old, well on in years, and HASHEM had blessed Abraham with everything. ²And Abraham said to his servant, the elder of his household who controlled

16b²

HASHUTAFIN CHAPTER ONE BAVA BASRA

בתנאי - This discussion is related to the dispute between Tannaim recorded in the following Baraisa: "היה בןך את" - Scripture states: **HASHEM BLESSED ABRAHAM WITH EVERYTHING (bahol)**.^[29] "מאין, בכל" - WHAT IS signified by the term *with everything (bahol)*? R' MEIR SAYS: "שלא היתה לו בת" - He was blessed in THAT HE DID NOT HAVE A DAUGHTER.^[30] R' YEHUDAH SAYS: "שניתה לו בת" - His blessing was THAT HE HAD A DAUGHTER. OTHERS SAY: "אחרים אומרים" - ABRAHAM WAS BLESSED IN THAT HE HAD A DAUGHTER, AND BAKOL WAS HER NAME. R' ELAZAR OF MOUNT MODAT SAYS: "אינטונויות היתה בלבו של אברהם אבינו" - ABRAHAM OUR FOREFATHER WAS SO WELL VERSED IN ASTROLOGY.^[31] "כל המלכים מן מזרח ומערב משכימין לפתחו" - THAT ALL (kol) THE KINGS OF THE EAST AND WEST WOULD ARRIVE EARLY AT HIS DOOR to seek advice. R' SHIMON BEN YOCHAI SAYS:

A PRECIOUS STONE HUNG FROM THE NECK OF ABRAHAM OUR FOREFATHER AND ANY (kol) SICK PERSON THAT LOOKED AT IT WAS INSTANTLY CURED. - WHEN ABRAHAM OUR FOREFATHER PASSED FROM THE WORLD, THE HOLY ONE, BLESSED IS HE, HUNG [THIS STONE] IN THE ORB OF THE SUN.

The Gemara interjects:

This is borne out by the popular saying: "When the sun is lifted, sickness is lifted." I.e., sunshine helps to alleviate sickness.^[34]

xxii THE JUGGLER AND THE KING R. Feldman

mitzvos and the rewards and punishments which they entail; stories from the lives of the righteous; lessons in character training; and even, sometimes, what appears to be practical advice on worldly matters such as business and personal health.

Halachah and Aggadata are distinct from each other not only in their content but in their respective modes of expression. Halachic discussions usually begin with the sources of the laws in the Scriptures, and then elaborate on the laws through carefully reasoned questions and answers, comparisons and distinctions, proofs and refutations, until conclusions are reached.

Aggadata, on the other hand, conveys its teachings by other means. Most of the ideas in Aggadata are derived from Scriptural texts, just as Halachah is; but they rarely stem from the simple translation of the verses. In order to reveal the concepts of Aggadata, the verse is usually read at another level of meaning, the exegetical level known as "derash." Although the Sages' dictum states that the simple meaning of the text is always true ("אין מקרא יורא מידי פשוט"),⁴ the Torah has many levels of meaning, which are alluded to by seemingly superfluous words, unusual usages, and the juxtaposition of verses. "Derash" is the exegetical method of interpreting the allusions lying beneath the surface of a verse.

A more important difference between the two domains of the Oral Torah is that whereas Halachic discussions are rigorously logical, Aggadata is often noticeably obscure. This

3

This was a blessing to Abraham. For if he had a daughter, whom could she have married? To avoid marrying a member of the local populace - the cursed Canaanite nation - she would have had to find a husband outside Eretz Yisrael who might have influenced her to worship idols. Abraham did not want any of his pure progeny, which issued from his wife Sarah, to leave Eretz Yisrael, and he certainly did not want them to worship idols (Ramban ad loc.).

6

Abraham possessed profound knowledge of all scientific and spiritual matters. (As stated above, he was an expert in astrology.) By teaching this wisdom to others, he drew them close to God. R' Shimon's statement may be understood in this light.

A precious stone hung from the neck of Abraham: In Scripture and the Talmud, a precious stone is used as a metaphor for wisdom. By means of his neck (where the sound-producing organs are located), Abraham verbalized his wisdom and imparted it to others. Any sick person that looked at it was instantly cured: Those who studied under Abraham came under the protection of the Divine Presence. When Abraham our forefather passed from the world, the Holy One, Blessed is He, hung [this stone] in the orb of the sun: After Abraham's death there was no one to fill his place, so it became necessary to observe for oneself the movement of the heavenly spheres, and other such sciences, as a first step in the ascent to knowledge of God. (Abaye's quotation of the popular saying, "When the sun is lifted, sickness is lifted," was intended only to reinforce the metaphor) (Rashba in Ein Yaakov; cf. Maharsha).

4

קד דברי חיי שרה ישראל

ולכאורה הנה הוא מאמר קטן ואינו מובן כלל, מהו הענין אכן טובה, ומהו

ענין שהיתה תלויה בצוארו, הכי אברהם יינו היה הולך בתכשיטי נשים צמיני גליות תלוים על צוארו, וגם כיון שהאבן טובה היתה צה סגולה זו של רפואה, אם מהו הרבנות והשגח לאברהם אבינו צוה, על חולה הרואה את האבן מיד מתרפא, אם כן השבח הוא להאבן לא לאדם הלוכסו כמובן.

בגלגל חמה, זאת היא תימה ציורת, ולא יאיר כלל בשכל לומר שנטול הקב"ה אבן טובה ותלאה בגלגל חמה, כמובן. גם מאן דפליג שם בגמרא ואמר צת היתה לו לאברהם וצכל שמה, הוא תימה ואינו מובן, אם צת היתה לו לאברהם אבינו היתכן שלא נזכר כלל צלל החורה כלה ממהנה מה הנעשה צה, כמובן.

36

obscurity is intentional: in Aggadata the message - often some of the most basic ideas of Judaism - is garbed in what appear to be parables, riddles or even practical advice without apparent religious content. In line with this, one great authority writes that the above-mentioned dictum, that a verse never departs its plain meaning, applies only to the Torah's verses and not to Aggadic statements; in fact, he writes, the plain meaning of Aggadata is usually not its true meaning.⁵

The Sages' decision to commit the Oral Torah to writing created no problem with respect to the laws of Jewish behavior, i.e., the Halachah. But with respect to the more abstruse concepts of Judaism, the Sages found themselves in a dilemma. Unlike Halachah, these concepts cannot be readily understood by everyone; indeed up until then they had been taught only to the wisest of the students of each generation. If they were now committed to writing and so made available to all, they would be exposed to the misunderstandings and distortions of untutored readers. On the other hand, if they were not written down, they might — just as the Sages feared — be lost forever.

The problem was solved by writing these ideas down in, as it were, coded form: the obscure form of parable and hint. The keys to their true meaning would continue to be transmitted orally; they were relatively few and ran no great risk of being forgotten. In this manner the Torah's deepest wis-

dom would be preserved, and at the same time it would still be protected from the ravages of misunderstanding. Wise students would be shown the way to divine the true meanings behind the parables, while the inept would take them for nothing more than charming tales or shrewd advice.

Thus, it proved necessary to transmit the most profound concepts in Torah by the least comprehensible means, for these are the very ideas that are most liable to be misunderstood.

כלום מרגיש אתה כן?! וכי אם הנך רגיל כבר בנוסח האמיתי הזה של ברכת המזון, יצאת מכלל בורר!
וכי חש הנך בכך? ...
בכל טובו!!

☆☆☆

10

"שלושה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא, אלו הן, אברהם יצחק ויעקב, אברהם דכתיב ביה בכל, יצחק דכתיב ביה מכל, יעקב דכתיב ביה כל" (בבא בתרא טו.)

ישמעו אזנינו מה שפינו מדבר בשם הו"ל. כי אמנם יש בהנאות העולם הזה, להיות מהנות כהנאות העולם הבא.

היתכן? וכי בעולם הבא היו אבותינו?
לא, וכן.

לא — משום שהם חיו ב"עולם הזה".
כן — משום שגם ב"עולם הזה", ישנו ה"עולם הבא"!!!

נראה, אם מותר להתבטא כך, שעיקר הכוונה היא, לא רק מצד איכות ה"טעם" שהטעימן הקב"ה, אלא מצד ההכרה וההרגשה.

ואין ההרגשה וההכרה ערטילאים...
ההרגשה וההכרה הזאת, הינה ריאלית מוחשית —
ובלבד שתהיה בר הכי!

כשתדע איך להרגיש, כשתדע איך לחשוב, בין תבין בן אדם!

☆☆☆

11

נטל אברהם אבינו את אחת המתנות שנתן לו הקב"ה, — בת, ונתן לה

שם:

— בכל.

כדי שכל פנייה אליה בשמה, תעורר באדם את המחשבה, ההכרה וההרגשה, כי בעצם בכל דבר, יש "בכל".

כן להחזיר את האמת הנפלאה הזאת.

ידוע תדע בן אדם, כי ברכך הקב"ה "בכל". יש לך את ה"כלי". לא חסר לך מאומה.

כי האשה ברשות בעלה וכו" עיי"ש, והקשה מרן ה"כתב סופר" זצ"ל, דלפי דברי הרמב"ן, יש להקשות, מה סובר רבי יהודה החולק וסובר שהיתה לו בת, מה הברכה בזה? ועוד אומר שהיה בזה ברכה, ומה הביאור בזה? וגם לא מצינו בתורה מה נעשה בבת זו? ותרין, דבודאי ברכה היה לו לאברהם שלא היתה לו בת, וכמ"ש הרמב"ן, ואידך מאן דאמר ס"ל, שנתן לו ה' בת והברכה בזה היא, כי הרי ליציני הדור אמרו שמאבימלך נתעברה שרה, וכבר כתב הרמב"ן שם, דלא האמינו שילידו אברהם ושרה שני זקנים הללו, ולכן היה קשה להם להאמין ותלו הדבר באבימלך, ולכן נתן לו ה' אח"כ בת, וראו כולם שהולידו זה מזה אחר

קנותם ושוב האמינו כי יצחק נולד מאברהם, וזה היה טובה וברכה שהיה לו בת, ואחר שנולדה ולא היה מי שישאנה, מתה אח"כ, ולכן אחרים אומרים, דבת היתה לו ושמה בכל משום ד'בכל' בגימ' בן, וכיון שע"י בת זו נתאמת שיש לו בן משרה, ולכן קראו לה בכל" לרמוז בגימ' לבן המכוון הנ"ל ואתי שפיר הכל.

8

רלו ברכת חיי שרה מרדכי

אך בא המאן דאמר השלישי, ובפיו פשט נוסף בפסוק.

— שהקב"ה ברך את אברהם אבינו, בעצם העובדה של "בכל".

— לא אל כמויות או איכויות הדברים מופנים, אלא אל ההכרה עצמה.

כי עצם ההכרה שיש לו את ה"כל", ברכה היא מן השמים.

— ברכה עצומה.

הגע עצמך. הפגשת מאן דחוא, אשר חש ומרגיש ומכיר כי לא חסר לו מאומה! למי לא חסר, אם מעט אם הרבה. והרי גופא דעובדא הוא, כי מי שיש לו מנה רוצה מאתים.

כמה עשירים יש לך, השמחים בחלקם? אבל שמחים ממש, ללא טפיחה עצמית על השכם על כך, ללא הרגשה כי מרגיש הוא במשהו מיוחד... הוא מרגיש כי שמח הוא בחלקו...

ואף אם מצאנו את האיש הזה, יתלוח אליו שלט, המכריז על המיוחד שבו, שכן — שמח הוא בחלקו!

לא. לא תמצא.

* אבל האמת היא, כי במבט אובייקטיבי, עיני היטב ותווכח כי לא חסר לך מאומה.

להרגיש ולחוש את ה"בכל" הזה, הוא הברכה. וברכה עצומה היא.

אברהם אבינו היה שקוע בתוך המשימה הזאת, ללמוד את הרזי רזין של ההשגחה העליונה, את עמקותה וסודה.

כי אמנם כך היא ההשגחה העליונה. כך משגיח ריבונו של עולם על בני אדם. כך מחלק הוא להם את כל אשר להם.

האיד?!

לכל אחד נותנת ההשגחה את כל מה, שאם יסתכל נכוחה, יבחין כי בעצם יש לו ה"כל".

מה עשה אברהם אבינו?

נטל אברהם אבינו את אחת ממתנות ההשגחה, דבר שהינו רגיל ומצוין.

וכי למי אין בת ברוך השם?

אך מי אינו פוטר עצמו ב"ברוך השם" בנאלי בלבד? הכי מכיר הוא בכך שבת זו שנולדה לו, הינה בעצם ה"כל"?

☆☆☆

הנה אומרת הגמרא בברכות (נ.) כי האומר בברכת הזימון "מטובי" במקום "בטובי", הרי הוא בור.

מדוע? וכי מה יש כבר בכזית פתי!

נכון, יש בו "מטובי" של הקב"ה. אבל "כל טובי"!! בכזית פתי!

בין תבין בן אדם, שאמנם כן הוא. כל טובו של הקב"ה, נמצא הוא בכזית פתי.

גם אם תבקש מחקבי"ה כי ישפיע עליך כל טוב - ומותר לך, והרבה למעלה מזה: מצוה יש בדבר, קשור הנך לבורא עולם בתפילה, בתפילה שתענה בודאי -

אבל תוך כדי כך, עליך להרגיש ולחוש, כי גם אם רוצה הנך מן הקב"ה גוד הרבה דברים, אבל במה שכבר יש לך -

יש לך את הכל

☆☆☆

ואת אברהם אבינו, ברך הקב"ה בעוד סגולה נפלאה.

כי הבין, הכיר, הרגיש וממש חש, ולכן גם הפיץ את האידיאל של "בכלי".

"וה' ברך את אברהם בכל".

נפלא מאד.

חדושי רבנו יוסף נחמיה עה"ת

מג

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל. יש לדקדק הלא זה מקרוב מתה עליו שרה אשתו אשר היתה עזר כנגדו עד שאמר לו הקב"ה כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. ויצחק יחידו אשר אהב וקוה לראות באשרו כבר בא בימים קרוב לארבעים שנה, ועדיין לא זכה לבנות ביתו, כי לא מצא לו עדיין בת זוגו ההגונה לו, ואיך איפוא יאמר על אברהם אבינו ע"ה שהיה מבורך בכל, אם ביתו נהרס ובית בנו האהוב עדיין לא נבנה, ואפשר הכוונה, כי הצדיקים השלמים בטוחים בחסדי ה' כל היום ומאמינים כי כל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב). וגם הנראה לא טוב לפי שעה, יחשב בעיניהם לטובה ולברכה, ותדות ה' היא מעוזם. וזה שספר הכתוב ממעלת אברהם אבינו ע"ה שגם אחרי כל העבר עליו עד זקנה ושיבה הרפתקאות ונסיונות שונים, את כלם קבל באהבה ושמחה, ומצא כי ה' ברך אותו בכל, כי הכל לטובה ולברכה מאת ה'.

ועד"ז יובן אמרתם ז"ל בפ"ק דבבא בתרא יו: מרגליות טובה היתה תלויה בצוארו של אע"ה שכל חולה הרואה אותה מיד נתרפא, וכשמת תלאה הקב"ה בגלגל החמה. וכבר ידוע מה שפ"י בע"ק בפרשת בראשית פיסקא ויכלו, שענין מרגליות טובה התלויה בצוארו של אע"ה, הוא הכח הנפלא שהיה במאמר פיו, רוממות אל בגרונו, להמשיך רבים לעבודת ה' ועי"כ נתרפא כל חולה במחלת הנפש אשר בא בקרבתו, עיי"ש. ולענ"ד נראה עפ"י דרכו כי אברהם איש החסד היה מחפש באמרי פיו פצעי האנשים, הגנועים מפגעי הזמן ומקרין, ע"ד שנאמר באיוב (ד, ד): כושל יקימון מליך, היה מעורר נכאי רוח ומחוק לבבם להאמין, כי גם הנראה רע הוא לטוב, וכי לא לעולם יטוש ה', ואם היום עולם חושך בעדו עד מהרה תורה לו שמש. ולעומת זה הוכיח את המתגאים בעשרם לבל יפסעו על ראשי עם קדש, כי לא לעולם חוסן ואפשר שעוד יחשכו כוכבי הצלחתם. היא המרגלית הטובה שהיתה תלויה בצוארו וגרונו של אע"ה שממנה נתרפאו ונתחזקו כל חולה וכל לב בשבר ונדכא. והנה באמת מוסר השכל זה נמצא גם בחטבע. הרי גם גלגל החמה רואים אנו שאחרי שמאפיל שוב מאיר הולך ואור עד נכון היום (כפירש"י ז"ל ריש נצבים אתם נצבים היום כיום הזה,

מה היום מאפיל ומאיר כך הקללות מעמידין ומטיבין אתכם). ומן החמה יש ללמוד שהעשיר בעשרו לא ישמן ויבעט, כי אפשר שתחשיך שמש הצלחתו כי גלגל הוא החזור בעולם, וכן העני בעניו לא יתיאש, כי מתוך החושך יבקע אורו. וזש"א ז"ל, כי אחרי שאאע"ה למד דעת ומוסר להעם כנ"ל, שוב אחרי מותו כבר השכילן למצוא מוסר זה בגלגל החמה הסובב והולך כנ"ל. וזה מה שאמרו חז"ל: וכשמת תלאה הקב"ה בגלגל החמה.

טוב חיי שרה הפנינים קלו

הרה"ק מוהר"ר שמעון מיריסלב ז"ל היה אומר, לא כדאי להרהר אחרי מדותיו של הקב"ה, כי המהרהר אחריו אומרים לו, עלה השמימה וראה כי הכל לטובתך. וזה שהפסוק אומר, ואברהם זקן בא בימים, וע"י מה זכה לזקנה, ע"י וה' ברך את אברהם בכל, ע"י שכל מה שהיה לו היה נחשב אצלו לברכה ולא היה מהרהר ח"ו אחרי הקב"ה. (בנין דוד)

ושלל לא יחסר

ואולם, בדיוק על כך ביקש דוד המלך עליו השלום (תהלים צ, יד): 'שבענו בבוקר חסדך, כי אמנם מאמינים אנו בכל ליבנו כי יכל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:). אולם הלא טוב שאינו ידוע - אינו משביע, שהרי אמרו חז"ל (יומא עד:): 'סומא - אוכל ואינו שבע, ולא עוד אלא שעד שמתגלה הטוב, עוברים על האדם ימים רבים של צער, ולכן מבקש דוד: 'שבענו בבוקר חסדך' - שהחסדים שאתה גומל עמנו יהיו גלויים ונראים, ועל כן הם ישיבועו אותנו כבר בבוקר חיינו ולא רק לאחר שנהיה באים בימים, והרווח מכך יהיה: 'ונרננה ונשמחה בכל ימינו!'

והוסיף אב"ד קראקא וביאר לאור זאת את נוסח הברכה מתחת לחופה: "מהרה ה' אלוקינו ישמע... קול מצהלות חתנים מחופתם...", ולכאורה: מה פשר ההדגשה 'מחופתם', וכי לא ברור מאלי שמצהלות חתנים הם בחופתם?

לדברינו, זו כוונת הברכה: שהזיווג יעלה יפה, והבית הנבנה כאן יהיה בית של שמחה ואושר כבר מראשיתו, ולא שרק לאחר ימים רבים יתברר שהכל היה לטובה ולברכה, ולכן אנו מדגישים ואומרים 'קול מצהלות חתנים מחופתם' - שהשמחה והמצהלות שבסייעתא דשמיא ילוו את החתן והכלה כל חייהם, יחולו מן הרגע הראשון - 'מחופתם'!

"דרשות רבינו יוסף נחמיה" - עמוד תג

Sichos Mussar

למה הרעקם לזי הדי"א ל'מה תאמר יעקב... נסְתַרְהָה דְרַבִּי מַה" (בראשית רבה צ"ג ע"ב מתנות כהונה).
 Why do you say, O Yaakov, "... my way is hidden from God?" (Yeshayahu 40:28). Yaakov never said an idle word save on this occasion. The Holy One, Blessed is He, said, "I am busy crowning your son [Yosef] king and you complain that I am treating you badly?" Thus it says, "Why do you say, Yaakov, 'my way is hidden from God?' " (Bereishis Rabbah 91:13, according to the text of the Matnos Kehunah).

Yaakov was criticized for looking at the details and particular events, while ignoring the total picture. If one looks at particulars, one gets a distorted view of how things really are. Yaakov suffers when looking at Yosef's disappearance itself; but it is the beginning of Yosef's monarchy when looked at in context of subsequent events.

This then is the reason that there are no פְּרוּשׁוֹת פְּתוּחוֹת in נִצָּא, because it is the beginning of the history of the children of Israel and as such one should not and may not contemplate any part of Israel's history separately. Israel's history, of which נִצָּא is the beginning, can be understood only as a whole, not each event by itself.

This was the greatness of Nachum Ish Gamzu. His response to the events that occurred to him was not merely a demonstration of simple faith, but rather a perspective of events in their overall context. While each event in its own was bad, 'this too' would add up to a benevolent total, which in fact it did. He was able to view God's deeds with the approach of משפטי ד' אמת צדקו יחדיו, God's judgments are true, they [His deeds] are righteous when taken all together (Tehillim 19:10).

The Vilna Gaon writes in a letter to his family, "Bear in mind, about that which you laugh today you will cry tomorrow, and about that which you cry today you will laugh tomorrow." The Gaon was in fact admonishing his family not to react to situations in the context of their momentary effect but rather in the context of the wholeness of a person's existence, this world and the World-to-Come.

ולפי זה נבין מה שאמרו (יומא פ"א א') גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם שנאמר (חושע י"ד, ה') ארפא משובתם אוהבם נדבה, כי "משובתם" היא הגאווה כמו שפירש"י (ע"ז ו' ב') "שובבים - משמע מזידיים וכו', לשון מרד וגאווה כמו (ישעיה ג"ו, י"ז). וילך שובב בדרך לבו ומצינו (מגילה י"ז, א') שרפואה דסליחה נכללת בכלל רפואה, ולכן כאשר לבבו יבין - תשובה, שהיא היפוכו של "שובב בדרך לבו" אוי "ארפא משובתם" ובגלל זה "אוהבם נדבה" היינו אף שאינם ראויים כדכתיב (משלי ג', ל"ד) ולענוים יתן חן. וגודע שאברהם שרשו חכמה (זוה"ק ח"ב י"ד, ב') ולפיכך כל חולה, כלומר החולה בגאווה - הרואה אותו, מיד נתרפא, וכשמת אברהם תלאה בגלגל חמה, פירוש: חמה משמעותה הכנעה, כי כשטענה הלבנה (חולין ס', ב') אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, לא השיבה כלום אלא היתה מהנעלבין ואינן עולבין (עיני שבת פ"ח, ב'). שעל הנעלבין ואינן עולבין נאמר ואהביו כצאת השמש בגבורתו ולפיכך תלאה בגלגל חמה, שעל ידה ילמדו להכניע עצמם, וסיים אביי: אידלי יומא אידלי קצירא, כי בהתבוננות זו בגלגל חמה, יזכה ל"אידלי קצירא" לרפואה כפולה לנפש ולגוף.

ליקוטי מאמרים 24

"תלאה הקב"ה בגלגל חמה" ללמוד מדת הענוה מהשמש

בספר "כסא דוד" להגה"ק החיד"א (ירוש ט) מפרש מאמר זה כמין חומר, על פי מה שנשים לב להתבונן כי שורש כל המחלות הוא כמו ששינוי במשנה (אבות פ"ד מ"א): "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם". והעצה על כך היא להתלבש במדת הענוה שלא לרדוף אחר הכבוד, ועל ידי זה גם לא יקנא באחרים בידעו שכל מה שהקב"ה משפיע לו הוא במדת החסד.

בגמרא (ב"ב טז, ב) פת היתה לו לאברהם וככל שמה. ונוכל לומר שהגמרא מרמז לנו בקצאן, מה יהיה עקר העבודת האדם, שיהיה כל גופי התורה תלויין בה. הגה עקר העבודת הוא בחינת הכנועה וענוה, שיתבונן תמיד בגדלת ה', האידך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ותוף כל עלמין, ולית אתר פנוי מגיה, ואם יסתר איש וכו'. ויתבונן תמיד במעוט ערכו ופחיתות עבודתו לה, אשר לו הארץ ומלוואה, ולו דומיה תהלה. ובמעשיו אשר המה לא לה' לבדו, רק שמכונן בהם גם להנאת עצמו, ואפלו בעת אשר לומד ומתפלל בהתלהבות ובתשווקה גדולה, ישגיח בעינא פקיקא ויתבונן בנה היטב, וידיק ויחפש בהרים ובסדקים, אוילי ימצא בהם גם פן תעורכות אשר לא לה' לבדו. ובש"ש לאדם בחינת התבוננות וענוה כנ"ל, בנה כלול כל המדות טובות. אכל חס ושלום כש"ש לאדם בחינת

גבהות הלב ר"ל, אפלו ש"ש לו כל המדות טובות, ויושב על התורה ועל העבודה, פלא גהשב מחמת שאין בנה שום השקאת שקינה וקדשה, שהוא דוחק רגלי השקינה, כמו שכתוב בגמרא.

וזהו ואברהם יגן בא ב'מים' גימטריא מאה, שמרמז על בחינת ענוה, כמאמר הגמרא אל תקרי מה אלא מאה, פרוש שאברהם אבינו בא לבחינת ענוה אמיתית. על פן ו'ה' ברוך את אברהם פבל, ופרש הגמרא פת היתה לו, פי הגה מדה נקראת 'בת', כמ"ש (מלכים א ז, כו) אלפים בת יכיל. הינו אברהם אבינו ע"ה היה לו מדה טובה בנה, הינו ענוה אמיתית, אשר פבל שמה, הינו שכל המדות טובות נכלל בנה המדת ענוה אמיתית, יהי רצון שנוקה לנה אמן פן יהי רצון.

בת עין -

באר חיי שרה משה תקכו

אמרו חז"ל (ב"ב ט"ז, ב') בכל - אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד נתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה, אמר אביי היינו דאמרי אינשי אידלי יומא אידלי קצירא. ואפשר לומר בכונת דב"ה, כי היצה"ר נקרא בשם אבן (סוכה ג"ב, א') ואברהם אבינו שזכה להפוך יצרו הרע לטוב, כנ"ל, זכה לאבן טובה. והנה כחו של היצה"ר

הוא רק במי שמתגאה, כארז"ל בזה"ק (ח"א ר"ב, א') דהא יצה"ר לא שריא אלא באתר דאשתכח חזיה דחמרא וגטות רוחא, וכד אשתכח רוחא תבירא, אתפריש מיניה ולא שריא בהדיה.

נמצא שאברהם אבינו, ראש וראשון לענוי ארץ, שאמר, "ואנכי עפר ואפר" זכה בגלגל הענוה שיצה"ר הפך אצלו לטוב, ומצינו גם שהגאווה עצמה קרויה אבן (רש"י סוטה ה', א'), ובענותנותו הפכה לאבן טובה, בבחינת, "ויגבה לבו בדרכי ה'" (כמו שנתבאר בפרשת וירא פסוק ואנכי עפר ואפר).

ולפיכך, כל חולה הרואה אותו מיד נתרפא, הוא החולה הנלכד ברשת היצר כדו"ל (ירושלמי שבת פ"ד הל' ג') עה"כ (דברים ז', ט"ז) והסיר ה' ממך כל חולי - זה יצה"ר, שהרי מי שהתבונן בענותנותו של אברהם, שזכה ל"אבן טובה" וכמבואר מיד נתרפא מחולי היצר.

ותמצא שנאמר (ישעיה ו', י') השמן לב העם הזה, וב"תרגום יונתן" (שם) "שפס לביה דעמא", וידוע שטפשות וגאווה חד הן, כדכתיב (משלי י"ד, ג') כפי אויל חוטר גאווה, ובסיפא דקרא (ישעיה שם) ולבבו יבין ושב ורפא לו, היינו שרפואת הנפש תלויה בהכנת הלב, כלומר, בענוה - חכמה (סוטה כ"א, ב'). שהיא היפוכה של שטות.

Although a healthy sense of self-esteem is essential, an excess of ego is decidedly destructive.

Moshe Rabbeinu says to Klal Yisrael: אָנֹכִי עִמָּךְ בַּיּוֹם הַזֶּה וּבַיּוֹמִים בָּעֵת הַהִיא: I stood between Hashem and you at that time (Devarim 5:5).

Rabbi Yechiel Michel of Zlatchov interpreted this homiletically to mean that one's anochi — one's sense of self and ego — stands between ourselves and God (quoted by Rabbi Kalman Klonymous Epstein, Maor V'Shemesh, Va'eschanan). This means that a person with an inflated ego has no room in his life for Hashem. Appropriately enough, Hashem has no room for him either (see Sotah 5a and

A study of great people — both men and women — indicates that they are never petty. They judge people favorably, always applying the best possible interpretation to a situation, not the worst. This mitzvah is formulated in the Torah: בְּצַדִּיק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתֶךָ, With righteousness shall you judge your fellow (Vayikra 19:16-18), and in the Mishnah: וְהָיָה דָן אֶת כָּל הַאָּדָם לְכַף זְכוּת (Pirkei Avos 1:6). What is the connection between these middos and humility? Rabbi Chaim Friedlander (Sifsei Chaim 166) explains that when we judge someone favorably, we force ourselves to admire that person's motives and actions. We conclude that he or she meant well, did not transgress a sin, or performed a mitzvah. Conversely, when we judge someone harshly, we look down upon him or her, soothing our own egos at the same time. Psychologically, by mentally criticizing someone, we are being arrogant and intolerant. Every opportunity to judge favorably also gives us the prospect of growing in humility.

The Ramban, in his famous Iggeres (Letter), places humility as the centerpiece of all good middos. He counsels his son and, by extension, all of us: "Speak softly to all people at all times." By doing this, the Ramban concludes, we will be saved from anger. Rabbi Friedlander (ibid., page 143) explains that all anger derives from gaavah. Someone expects a certain level of performance, perfection, deference, or the like because of his self-image. He thinks, "This is what is coming to me!" On the other hand, the humble anav has no reason to become angry, for he expects nothing from anyone. He considers every gift to be wonderful because he has no demands. Thus, he is never angry, attaining a constant level of joy and satisfaction.

אֵלֶּךָ אֶת צְלוּתוֹתָיו הַיּוֹם מֵאֲחֻרָיו, וְהֵינּוּ כְדֶרֶךְ שְׂמֵינּוּ בְּגִמְרָא (עִירוּבֵין יג, ג) שְׁאֵמַר רַבִּי הֲאִי דִמְחַדְדֵנָּה מִחֻבְרָאֵי דְחֻיחָא לְרַבִּי מֵאִיר מֵאֲחֻרָיו וְאֵילוּ חֻיחֵיהּ מִקְמַנְאֵי וְכוּ' ע"ש, וְהֵן.

וְזוֹהוּ הָעֵינַן שֶׁמִּשְׁנַפֵּט אֲבֵרָהס אֲבֵינּוּ ע"ה תְּלָאָה הַקְּב"ה בְּגִלְגַל חֲמָה, וְצִיָּאֹר (הָעֵינַן יֵשׁ לֹמַר כֶּךָ, פִּירוּשׁ 'גִּלְגַל חֲמָה' הַיּוֹם שֶׁאֵמַר ר"ל (שְׂבַח קֵנָה, ג) גִּלְגַל הוּא שְׁחֹר צְעוּלֵס עֵינַן שֶׁס בְּמַהֲרָש"א (חִידוּשֵׁי אֲרֻזֵּת ד"ה עַל מֵהָ), וְהַפִּירוּשׁ גִּלְגַל הוּא שְׁחֹר צְעוּלֵס, הַיּוֹם כְּמִצְוָה דְּבִדְרֵינוּ בְּכֻלָּיִס (אֹת ג ע"י ש"ט), ש'חֹרֵר מִלִּשׁוֹן הַחֹרֵר בְּחֻשְׁבָּה, וְהַפִּירוּשׁ גִּלְגַל הוּא שְׁחֹר צְעוּלֵס ר"ל גִּלְגַל שֶׁל תְּשׁוּבָה הַחֹרֵר צְעוּלֵס, הַיּוֹם הַבֵּט קוֹל הַחֹרֵר וּמְכַרִּין צְעוּלֵס בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַל תְּשׁוּבָה כְּנֹדַע זֶה אֵם מְרַבְּזֵינוּ ו"ל (וְהֵי"ק נֶשֶׁה קָטוּ, א), וְכִדְאִיחָא בְּזוּהַר הַק' וְיֵלֵא (סְתַרֵי תוֹרָה קֶסֶף, ג) גִּלְגַלֵּא אֲסַחַר מַעִילָא לְכַמָּה סְטַרֵין, קַל נַעִימוּחָא אֲחַעַר אֲחַעַרו דְּמִיכֵין דְּשִׁינְחָא בְּחֹרֵיהוֹן וְכוּ', ע"ש.

28-4

וְהִנֵּה אֲבֵרָהס אֲבֵינוּ הִיָּה עֵינּוּ גְדוּל כְּמוֹ שֶׁלְמַדוּ בְּגִמְרָא (חֻלִּין פ"ט). מִמָּה שֶׁאֵמַר לְהַקְב"ה (בְּרַאשִׁית יח-כז): "הִנֵּה נָא הוֹאֲלֵתִי לְדַבֵּר אֶל אֲדוּנִי וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר". הִנֵּה כִּי כֵן זֶהוּ בִּיאֹר הַמֵּאֵמֵר: "אֲבֵן טוֹבָה הִיָּתָה תְּלוּיָה בְּצוּוֹאֵרוֹ שֶׁל אֲבֵרָהס אֲבֵינוּ", שְׁלִימָד אֶת הַחֻלִּים דַּעַת בְּאֵמְרֵי פִּיו הַיּוֹצֵאִים מִהַקּוֹל שֶׁבְּצוּוֹאֵרוֹ לְהַתְּדַבֵּק בְּמִדַּת הָעֲנוּוָה, "שְׁכַל חוּלָה הַרוּחָה אוֹתוֹ מִיַּד מִתְּרַפָּא"

עַל כֶּךָ אֹמֵר רַשְׁב"י: "בְּשַׁעָה שֶׁנִּפְטַר אֲבֵרָהס אֲבֵינוּ מִן הָעוֹלָם תְּלָאָה הַקְּב"ה בְּגִלְגַל חֲמָה", כִּי מֵהַשְּׁמֵשׁ אֲפֶשֶׁר לְלַמּוֹד מִדַּת הָעֲנוּוָה, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ בְּגִמְרָא (יוֹמָא כג): "הַנְּעֻלְבִין וְאֵינּוּ עוֹלְבִין שׁוֹמְעִין חֲרַפְתָּן וְאֵינּוּ מְשִׁיבִין... עֲלֵיהֶן הַכְּתוּב אֹמֵר (שׁוֹפְטִים ה-לא) וְאוּהִיבוּ כְּצֵאת הַשְּׁמֵשׁ בְּגִבּוֹרְתוֹ". וְכַתְּבוּ בְּעֵלֵי תוֹסְפוֹת עַל הַתּוֹרָה עַל הַכְּתוּב (בְּרַאשִׁית א-טז): "וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמֵּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים" לְפַרֵשׁ הָעֵינַן בְּזֵה, עַל פִּי מָה שֶׁשְׁנִינּוּ בְּגִמְרָא (חֻלִּין ס):

"רַבִּי שֶׁמַּעוֹן בֵּן פִּזִּי רַמִּי, כְּתִיב (בְּרַאשִׁית ט) וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמֵּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים [מִשְׁמַע שֶׁשְׁנִינּוּ נִבְרָאוּ שׁוּיִם], וְכַתִּיב אֶת הַמֵּאוֹר הַגְּדוֹל וְאֶת הַמֵּאוֹר הַקָּטָן [מִשְׁמַע שֶׁאֵינּוּ שְׁנִינּוּ שׁוּיִם], אִמְרָה יִרַח לְפָנֵי הַקְּב"ה, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם אֲפֶשֶׁר לְשְׁנֵי מַלְכִים שִׁישְׁתַּמְשׁוּ בְּכַתֵּר אֶחָד, אִמְרוּ לָהּ לְכִי וְנַעֲטִי אֶת עַצְמִי."

לְפִי זֶה מְבַאֲרִים בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת:

"אֶת שְׁנֵי הַמֵּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים, רַבּוֹתֵינוּ דְּרִשׁוּ, בְּתַחִילָה נִבְרָאוּ שׁוּיִם בְּגִדּוּלָה, וְקִטְרוּגָה הִלְבְּנָה וְנִתְמַעֲטָה, וְהַשְּׁמֵשׁ עִמַּד בְּגִדּוּלְתוֹ, לְפִי שֶׁשֶׁמַּע חֲרַפְתָּן וְלֹא הִשִּׁיב, וְהֵינּוּ דְאֵמְרֵין הַנְּעֻלְבִין וְאֵינּוּ עוֹלְבִין שׁוֹמְעִים חֲרַפְתָּן וְאֵינּוּ מְשִׁיבִין, עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב אֹמֵר וְאוּהִיבוּ כְּצֵאת הַשְּׁמֵשׁ

בְּגִבּוֹרְתוֹ, כְּשֶׁמֵשׁ שֶׁשֶׁמַּע חֲרַפְתָּן וְלֹא הִשִּׁיב וְנִתְגַּדַּל עַל יַדֵּי כ"ן."

הִנֵּה כִּי כֵן זֶהוּ הָעֵינַן שֶׁאֲחֵרֵי פִטְרֵתוֹ שֶׁל אֲבֵרָהס אֲבֵינוּ תְּלָאָה הַקְּב"ה בְּגִלְגַל חֲמָה, שֶׁנִּלְמַד מִהַשְּׁמֵשׁ מִדַּת הָעֲנוּוָה שֶׁשֶׁמַּע חֲרַפְתָּן וְלֹא הִשִּׁיבָה. וְזוֹהוּ בִּיאֹר הַמֵּאֵמֵר הַשְּׁגוּר בְּפִי הַבְּרִיּוֹת: עֲלֵתָה הַשְּׁמֵשׁ, עֲלֵתָה הַקְּלָה לְחוּלָה, כִּי כִשְׁהַחֻלָּה שֶׁחָלָה בְּגִלְגַל גֵּאוּה לֹמַד מִהַשְּׁמֵשׁ מִדַּת הָעֲנוּוָה, הוּא זֹכֵה לְהַתְּרַפָּא מִחוּלָיו

דְּבַרֵי חַיֵּי שְׂרָה יִשְׂרָאֵל קָה 28

אֵלֶּךָ יֵשׁ לְרַמּוֹ וְלֹמַר הָעֵינַן הוּא כֶּךָ, פִּירוּשׁ 'אֲבֵן טוֹבָה' הַיּוֹם תְּשׁוּבָה שְׁנַקְרָאָה * 'טוֹב' כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר (הַשַּׁע יד, א) וְשׁוֹב אֵל ה' כִּי וְקַם טוֹב, וְכֹל הַרוּחָה אֶת אֲבֵרָהס אֲבֵינוּ נַעֲשֶׂה מִיַּד צְעַל תְּשׁוּבָה וּמְמִילָא הִיָּה לְו רְפוּאָה, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר (יִשְׁעִיָה ג, ב) וְשָׁב וּרְפָא לָנוּ זֶהוּ הַפִּירוּשׁ 'שְׁכַל חוּלָה הַרוּחָה אוֹתוֹ מִיַּד מִתְּרַפָּא' הַיּוֹם כְּאֵמֹר. וְאֵמַר 'תְּלוּיָה צְלוּתוֹ, פִּי, לֹא דוּקָא הַרוּחָה אוֹתוֹ בְּפִינוּ

As it is the nature of Torah to be elucidated in seventy different ways, I had a fascinating idea regarding the enigmatic statement of the divine Tanna, Rashbi. In his teachings in the Zohar hakadosh (Vayakheil 196a), we find an interpretation of the passuk (Tehillim 72, 5): "they will fear you as long as the sun shines. When the sun appears in the morning to illuminate the world, it utters the following song (Tehillim 105,

"הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו, שירו לו זמרו: 1; D.H. I 1, 16) "Give thanks to Hashem, call out His name, make His acts known among the peoples. Sing to Him, make music to Him; speak of all His wonders. Simultaneously, Yisrael join the sun in praising HKB"H with this psalm in their Shacharis prayers.

It appears that we can explain the matter of the song the sun sings when it appears in all its glory and Yisrael joining in during Shacharis with the words: "הודו לה' קראו בשמו..." based on what we have learned in the Gemara (Berachos 9b) concerning the optimal time to recite Krias Shema of Shacharis:

"ותיקון היו גומרין אותה עם הנץ החמה, כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום. אמר רבי זירא מאי קראה ייראוך עם שמש".

Devoted people who strive to fulfill the mitzvah at the optimal time ("vatikin") would finish reciting it with the first appearance of the sun, so as to juxtapose geulah with tefilah; thus, they would be reciting the tefilah (Shemoneh Esreh) during the day. Rabbi Zeira said: What is its passuk? (Where do we learn this fact from?) "They will fear You with the rising of the sun . . ."

We learn a rationale for finishing the recitation of Krias Shema with sunrise from what the Maharsha writes in Chiddushei Aggados (ibid.). He explains that Chazal instituted that we begin the Berachos of Krias Shema with the berachah of: "שמשו זורח, וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחוים לה" based on the Gemara's teaching (ibid. 7a): "שמשו זורח, וכל מלכי מזרח ומערב מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחוים לה" when the sun rises in the morning, and all the pagan kings of the east and west place their crowns on their heads and bow to the sun, HKB"H immediately becomes angry.

Therefore, before the sun rises and the idolatrous, pagan kings bow down to it, Chazal instituted that we begin the Berachos of Krias Shema by praising and expressing gratitude to HKB"H, the true King of the Universe: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך" העולם יוצר אור ובורא חושך". In this manner, we express our sincere belief that HKB"H is the One Who created the illumination of the sun. This is his explanation.

HKB"H Removes the Sun from Its Sheath

Following this line of reasoning, we will elaborate on the reason that "vatikin" meticulously conclude Krias Shema with sunrise. We have learned in the Gemara (Nedarim 8b): "אין גיהנום" לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מגיהנום, צדיקים מתרפאים בה ורשעים ייגדונו בה" there is no Gehinnom in Olam HaBa! Rather, HKB"H will remove the sun from its sheath; the tzaddikim will be healed by it, while the reshaim will be punished by it. The Ba'al Shem Tov explains the meaning of this statement based on the passuk (Tehillim 84, 12): "כי שמש ומגן ה' אלקים" for a sun and a shield is Havaya Elokim.

זהו הפירוש 'גלגל חמה' היינו גלגל של תשובה החוזר בעולם כאמור, והבן. ומכנה לתשובה בשם 'חמה', משום דנמשלה לחמה מה שמש הוא רפואה כמו שנאמר (מלאכי ג, ט) שמש זדקה ומרפא, כך תשובה ושז רפא לו כמובן.

גם יש לפרש גלגל חמה היינו תשובה, על פי הודע מספר היצירה (פ"ו מ"ג) אשר בדחינת עש"ן (עולם שנה נפש), גלגל בשנה הוא לב נפש, ע"ש, ונמצא אשר גלגל חמה

בשנה הוא גלגל הלב נפש כמובן, והגלגל הלב נפש היינו תשובה כמו שנאמר ולבבו יבין ושז כמובן.

בלל היוצא לנו מזה, שהפירוש גלגל חמה היינו גלגל של תשובה דאסתר מעילא, היינו הצח קול המכריז בעולם על תשובה כנ"ל, שמן הכרוז של הצח קול הזה נתעורר הרהור תשובה בגלגל הלב של אדם בכל יום כנודע מספרים הקדושים (ספר חרדים מנחם התשובה פרק ז; בן פורת יוסף בהקדמה בשם הנעש"ט).

אמנם כל זמן שהיה אצרה אצינו קיים בעולם, לא היה צריך העולם להשתמש בצח קול המכריז על התשובה, כי אצרה אצינו ע"ה הוא היה הצח קול המכריז תשובה בעולם, שהכריז ופירסם אלקותו ית' לכל צאי עולם, ובכל מקום שהלך 'אצן טובה' היינו תשובה כנודע לעיל היתה תלויה בצווארו וכל הרוח ארוח נעשה בעל תשובה כנ"ל, אלא אחר שנפטר אצרה אצינו ע"ה הוא שהיה צריך העולם להשתמש בצח קול המכריז על התשובה כנ"ל. זהו הפירוש 'משנפטר אצרה אצינו תלואה הקב"ה בגלגל חמה' היינו הגלגל של תשובה דאסתר מעילא, היינו הצח קול המכריז בעולם על תשובה שמה צא הרהור תשובה בגלגל הלב של אדם כנ"ל, והבן:

3) וזהו פירוש מאן דפליג שם בגמרא ואמר צח היתה לו לאצרה ובכל שמה, ועל פי הסוד הפירוש 'צח' היינו המדה שנקראת 'צח קול' כמבואר בציוני (מי שרה ד"ה ויה' בן) ע"ש, ולדברינו נפשוט היינו הצח קול

המכריז בעולם על תשובה כנ"ל, וכל זמן שהיה אצרה אצינו בעולם הוא עזמו היה הצח קול המכריז בעולם על תשובה כנ"ל. זהו פירוש 'צח היתה לו לאצרה' היינו הצח קול כאמור, 'ובכל שמה' היינו שהכריז ופירסם אלקותו ית' לכל צאי עולם כנ"ל. גם 'ובכל שמה' כי תשובה היא הכל והכל תלוי בתשובה (חז"ק רע"מ שא קכב, א) כמובן.

בלל העולה מדברינו, שמאן דאמר אצן טובה היתה ומאן דאמר צח היתה שניהם לדבר אחד נחבונים, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ושניהם עולים בקנה אחד כנ"ל.

Let us explain. The name Havaya is analogous to the light of the sun that provides illumination for the earth and its inhabitants. Yet, human beings cannot tolerate the full intensity of the sun; its light and intensity must be diminished by its sheath. Similarly, mankind cannot receive the full, magnificent light of the name Havaya, which is supernatural; it must be restricted by the sheath of the name Elokim, which operates within the confines of nature. This is alluded to by the gematria of אלהים, which equals הטבע—the realm of nature. This then is the interpretation of the passuk: "For a sun and a shield is Havaya Elokim." The name Havaya is like the sun; while the name Elokim is like the shield that cloaks the sun to restrict and diminish its magnificent light.

This then is the meaning of the Gemara: "There is no Gehinnom in Olam HaBa! Rather, HKB"H will remove the sun from its sheath; the tzaddikim will be healed by it, while the reshaim will be punished by it." Le'atid la'vo, HKB"H will remove the name Havaya from its sheath—namely, from the concealment and restriction of the name Elokim. On the one hand, the tzaddikim will luxuriate in it and be healed by the magnificent revelation and intensity of the name Havaya. On the other hand, the reshaim will suffer and be punished by it, because they won't be able to tolerate its unmoderated intensity.

35 Removing the Sun from Its Sheath Is the Revelation of Emes without Concealment

We will continue to elaborate on this explanation in a manner that is relevant to each and every one of us. Let us introduce

the explanation of the Arugos HaBosem (Devarim) related to the statement: "There is no Gehinnom in Olam HaBa! Rather, HKB"H will remove the sun from its sheath; the tzaddikim will be healed by it, while the reshaim will be punished by it." The light of the sun is a metaphor for the light of "emes," since "emes" implies that matters are as clear as the light of day. This is the implication of the passuk (Shemos 22, 2): "אם זוהר השמש עליו" - if the sun shone upon him. Accordingly, Rashi explains that this means that the matter is as clear to you as the light of day.

Now, in Olam HaZeh, the sun--representing the light of "emes"--is enclosed and concealed within a sheath. The reward that HKB"H has in store for the tzaddikim is not apparent to everyone, nor the punishment that He has in store for the reshaim. Despite this divine concealment, the tzaddikim continue to believe in Hashem and His Torah and serve Him. The reshaim, on the other hand, continue their evil ways and mock everything related to kedushah; they waste their entire lives with meaningless endeavors and nonsense.

36 Le'atid la'vo, however, HKB"H will remove "the sun from its sheath." He will reveal the light of "emes" without any sheath or divine concealment. Thus, all of creation will see with their own eyes the truth and legitimacy of the Torah and its mitzvos on the one hand and the invalidity and falseness of all the meaningless pursuits of Olam HaZeh on the other. The very revelation of this "emes" in such a clear light will be associated with incredible healing and bliss for the tzaddikim and harsh retribution for the reshaim.

After all, the tzaddikim devoted their entire lives and beings to studying Torah and serving Hashem with utter, unquestioning emunah. Hence, there is no greater therapy and bliss for them than to actually see all of the tikunim that they were able to accomplish with their sacred avodah. In contrast, the reshaim will be judged and held accountable by the light of "emes." For, they will finally realize the extent to which they wasted their lives in frivolous, meaningless endeavors. Instead, they could have spent their every moment engaged in Torah and mitzvos, for which their reward would have been immeasurable. This concludes his enlightening remarks.

This explains very nicely what we have learned in the Gemara (Berachos 26b): "ואברהם תיקן תפלת שחרית"-- Avraham instituted tefilat Shacharis. As explained, he wanted the entire world to recognize the supervision of the name Havaya, that resembled the brilliant light of the sun being moderated by its covering sheath. Therefore, he instituted a prayer service to Hashem at sunrise, when the sun rises to provide illumination for the world and its inhabitants. In this manner, he wished to demonstrate that we are not devoted to the external sheath of the sun—namely, the world of nature. Rather, we believe wholeheartedly in the name Havaya that conceals itself within the guise of nature. This then is the message of the passuk: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל"—Avraham managed to rise above and see through all of the situations of "hester panim" and recognize that everything in the universe is a blessing from the name Havaya.

We can now better appreciate Rashbi's elucidation of this passuk: "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל"—a precious

stone hung from the neck of Avraham Avinu; any ill person who looked at it was healed immediately. He used the voice coming out of his throat to spread the word to his entire generation that it is imperative to believe in the name of Hashem that is concealed within the guise of nature; it controls nature and fashions it according to His will. As the passuk states: "There he proclaimed the name of Hashem, G-d of the Universe"—as a result, every sick person who gazed upon it was healed immediately.

38 To which Rashbi adds: "When Avraham Avinu passed from the world, HKB"H hung it on the sphere of the sun." Due to his incredible emunah in the supervision of Hashem, Avraham Avinu succeeded in removing the sun from its sheath of concealment. Thus, he paved the way for all Yisrael to also be able to reveal the light of Hashem concealed within the world of nature. For this reason, we sing together with the sun every morning: "הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו". In the merit of this emunah, we will be deserving of the future geulah, when HKB"H will remove the sun from its sheath and the promise of the navi will become a reality (Yeshayah 52, 8): "כי עיו בעיני" -- with their own eyes, they will see that Havaya returns to Tziyon—without any guise or concealment. Swiftly, in our times. Amen

לג החיים חיי שרה באר

R. Steinswartzel

ולפי"ז יש ליתן טעם למה שדרך העולם הוא שאם יש חלילה גזירה רעה כגון חולי או חסרון פרנסה וכו', מתפללים להעביר רוע הגזירה, אבל גם מתאמצים מאד בלימוד התורה ובנתינת צדקה יותר מכוונתיו ומקבלים לעשות דברים יותר מכרגיל, ועל פי פשטות הטעם הוא להוסיף זכותים שע"ז יבטל הקב"ה הגזירה, אבל י"ל עוד כוונה עמוקה בזה, דהנה איתא בספרים הק' שכל גזירה כשבא לעולם, בא מן השמים בהגבלת זמן, דהיינו כמה זמן יהי גזירה זו דהיינו כמה זמן ימשיך החולי או העניות או שאר גזירה, ויש גזירה שהוא על יום, ויש גזירה שהוא לשבוע, ויש לחודש, ויש לשנה וכו', עד שיש גזירה שהוא לכל ימי חיי האדם וזה נקרא גזר דין של שבעים שנה.

ולפי"ז י"ל דאם מתאמצים בתורה ובתפלה ובצדקה, ונותנים כל כך צדקה ביום אחד כמו שהי' ראוי שיתן בחדש או בשנה, או נחשב ע"ז כאילו כבר עבר זמן כזה דהיינו כאילו עבר חדש

או כאילו עבר שנה וכו', וכן אם לומר ביום אחד כל כך כמו שהי' ראוי ללמוד רק בזמן מרובה, הרי זה נחשב כאילו עבר * כבר הזמן מרובה אע"פ שהוא באמת רק יום אחד, וכיון שעבר זמן הגזירה ממילא בטל הגזירה, כי הגזר דין הי' רק לזמן מסויים והרי הוא כאילו עבר אותו הזמן שהי' צריך להיות הגזירה.

ולפי"ז מוכן דימי תשובה נקראו בספה"ק ימים שלמעלה מהזמן, והביאור הוא כמו שכתבנו דהנה כשעושה תשובה איתא בזה"ק שהוא בחילא יתיר, היינו ביותר כחות, שבעל תשובה מתאמץ בתורה ובתפלה ועובר בחילא יתיר, וא"כ הרי יום אחד חשוב ככמה ימים, ולכן נקרא זמן של תשובה ימים שהם למעלה מן הזמן, וממילא עיי"ז חשוב ככבר עבר זמן הגזירה.

ולפי"ז יש לפרש הפסוק ואברהם זקן בא בימים וגו', דהנה מבואר בפרשת לך לך לפני ברית בין הבתרים שאמר הקב"ה לאברהם שאע"פ שגולד במזל שלא יוכל להוליד בנים מ"מ ישנתה מזלו ויוליד בנים, ורש"י פירש הפסוק ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו', אמר לו צא מאצטגונינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אינו מוליד אברהם מוליד עכ"ל, והיינו שבאמת נולד במזל שאינו מוליד, ואעפ"כ זכה לשנות מזל שלו.

ובא הכתוב כאן לבאר איך זכה לשנות מזל שלו וזכה להוליד בן אע"פ שלפי מזלו לא הי' ראוי להוליד בן, ואמר הכתוב ואברהם זקן בא בימים, דהיינו שכמו ששרה עבדה למעלה מכוחתיה

בעבודת ה', עד שבשנה אחת עבדה כמן קכ"ז שנה, וא"כ בשנה אחת כבר נחשב כאילו עבר כל זמן הגזר דין שלא יהיו לה בנים, כמו כן אברהם זקן בא בימים שעבר בכל כוחותיו וחשוב כבר כאילו בא בימים שהוא כאילו עברו כבר כל ימיו, וממילא עבר זמן של הגזר דין, וממילא אע"פ שהי' מזלו שכל ימיו לא יוליד, הרי כבר עבר זמן הגזר דין של שבעים שנה או של כל שניו, וממילא יוכל להוליד בן.

ולפי"ז יש לפרש גם מה שאמר הפסוק והי' ברוך את אברהם בכל, ופירש"י שהוא בגימטריא בן, ולכאורה קשה למה לי הגימטריא, יאמר מפורש בן, וגם קשה למה הוצרך להודיענו שהי' לו בן הלא כבר מפורש לעיל שהי' לו בן, אבל לפי מה שנתבאר א"ש, שמרמז הפסוק שהסיבה שהי' יכול אברהם להוליד הוא רק מפני שע"י ההתאמן כל כך בעבודת ה' חשוב כאילו עברו כל שניו, ועבר כל הזמן של כל גזר דין שהי' עליו, וממילא הוא מבורך בכל, כי לא שייך עליו עוד שום גזר דין, ורק ע"י שהוא מבורך בכל זכה להוליד בן, ולכן אמר והי' ברוך את אברהם בכל, ובכל בגימטריא בן, שרק ע"י שברוך בכל זכה לבן, והבן.

ומבואר מכל זה שיכול כל אחד לעבוד * בכח גדול בעבודת ה' עד שיחשב כל שעה כהרבה שעות, אבל הרי צריך לזה עבודה גדולה והתאמצות גדולה, ויכולים לחשוב איך אזכה לזה.

אבל כאמת יש עוד דרך קל יותר שיוכל להגיע למדרגה זו ששעה אחת יחשב כהרבה שעות, והוא כי ידוע מספה"ק גדול מעלת לימוד התורה ברציפות בלי הפסק, ומעלת כל דבר בעבודת ה' שממשיכו זמן רב, שאז נתעלה ונתגדל הלימוד והעבודה, וידוע שאמר הגר"ח שמולאוויץ זצ"ל (ר"י מיר בירושלים) על מה דאיתא בגמ' (נדרים דף נ' ע"א) שכשהלך רבי עקיבא ללמוד תורה י"ב שנה חזר עם י"ב אלף תלמידים, וכשבא לביתו שמע שאשתו אמרה לשכניה שהי' נחא לה אם הי' הולך ללמוד עוד י"ב שנים, ורע"ק לא נכנס לאשתו לומר לה שלום, אלא חזר מיד לעוד י"ב שנים ורק אחר הכ"ד שנים חזר לאשתו, ואמר הגר"ח שמולעוויץ שיי"ב שנים ועוד י"ב שנים אין להם המעלה של כ"ד שנים רצופות, כי ע"י ההמשך נתעלה הלימוד והוא בדרגא אחרת לגמרי.

וי"ל עוד על דרך מה שנתבאר לעיל, שהפירוש של זקן בא בימים הוא שאברהם אבינו עבד כל יום ויום בלי הפסק, ועיי"ז גופה נתעלה עבודתו כי ע"י הרציפות נתעלה העבודה, וממילא חשוב אז יום אחד כהרבה ימים כמו שנתבאר,

ויש להוסיף שזהו המשך הפסוק ואברהם זקן בא בימים והי' ברוך את אברהם בכל, כי כדי להתעלות בלי הפסק, צריך דוקא לחזק עצמו בכל מצב, כי ידוע שהיצה"ר נותן לכל אחד מצבים קשים שאז קשה לו להתחזק מעמדו בעבודת ה', וצריך לזה התחזקות גדולה להתחזק מעמד בכל מצב ושלא יפול אפילו לפעמים אין המצב כמו שהי' רוצה, וזהו המשך הפסוק

ואברהם זקן בא בימים דהיינו שהתעלה בלי הפסק מפני שוה' ברוך את אברהם בכל ר"ל שתמיד הי' מוצא אברהם ברכת ה' דהיינו אף שלא הי' המצב כמו שהי' רוצה * מ"מ הי' מתחזק כאילו הוא ברכת ה', וזה גרם לו שלא יפול ועיי"ז הי' בא בימים, ויזכה להתעלות ברציפות (וי"ל בדרך צחות דחז"ל פליגי מהו הפירוש של והי' ברוך את אברהם בכל, חד אמר שהי' לו בת וחד אמר שלא הי' לו בת, ויי"ל דהכוונה שהרגיש עצמו מבורך בכל, בין שהי' לו בת, בין שלא הי' לו, ולא הי' נופל עיי"ז מעבודתו).

וזה יסוד גדול, שלזכות לגדלות בתורה ובעבודת ה', צריך להיות העבודה בהמשך אחד בלי הפסק, ועיי"ז נתעלה תמיד תורתו ועבודתו למדרגה יותר גדולה. וכל גדולי ישראל הי' להם מדריגות גדולות בלימוד רצופות ובעבודת ה' בלי הפסק, ושמעתי שפעם אמר הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שמתאווה להפטר מטרדת הצבור ויוכל לישב ללמוד ברציפות, ושאלו לו הלא רבינו לומר כל היום בלי הפסק, ושחק ואמר שרציפות היינו ו' חדשים בלא הפסק כמו שלמד כשהי' ברוסיא.

ואפילו אם לא זכינו למדריגות אלו, מ"מ נוכל לעשות לכל הפחות מה שאנו יכולים לעשות דהיינו ללמוד סדרים שלימים בלא הפסק, שבדוק ומנוסה שאז יבין יותר מה שלומד, ומי שזוכה יותר יוכל לעשות יום שלם בלי הפסק מתורה ועבודת ה', שאפילו בשעה שאוכל יהא מחשבתו דבוק בתורה ובעבודת ה', ואז יש לו המעלה של רציפות, וזוכה להרבה יותר בעבודת ה', ויהי"ר שזוכה לזה וזוכה לגדלות בתורה ובעבודת ה'.

112 GOLDEN APPLES R. Japansky

The avos, on the other hand, were all kol: bakol, mikol, kol. They did not simply do many wonderful things and have many great middos. They developed and established an essential character. This flowed forth from their essence and continues forward with their children.

ACQUIRING THE QUALITY OF KOL

While the avos might have been unique in their grasp of kol, we see from all we've learned that it is an essential quality for which every Jew must strive. It is what gives our acts of avodah an impact on our personalities, enabling us to go beyond acts of service to HaShem to become His true servants through and through.

* This is a difficult challenge. The nisayon of this generation is to focus on learning without breaks. Learning for ten minutes uninterrupted — and certainly an hour or two — is more important than gathering up a meaningless collection of scattered seconds and minutes.

Continuous hours determine kol. They form one unit and will make you who you are. You can learn to invest yourself entirely into the learning by reminding yourself constantly that zeh kol ha'adam, this is the entirety of a person.